

CZU 330.322.3:378:330.59

ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII VIEȚII PRIN INVESTIȚII ÎN EDUCAȚIE

Prof. univ. dr. hab. Rodica HÎNCU, ASEM
hincu@ase.md

Lect. univ. Olga CONENCOV, ASEM
olgaconencov@yahoo.com

În prezentul articol, autorii au urmărit identificarea rolului investiției în educația (superioară), în vederea îmbunătățirii calității vieții. În acest sens, au fost cercetați și reflectați unii indici reprezentativi, utilizați în practica internațională, care caracterizează nivelul calității vieții și/sau educației. Din multitudinea acestor indici, au fost selectați cei în clasamentele cărora se regăsește Republica Moldova, țară cu venituri mici, pentru care capitalul uman reprezintă principala resursă, care oferă un avantaj competitiv. De asemenea, au fost identificate și analizate cheltuielile publice destinate educației, de mărimea și eficiența cărora depinde impactul și gradul de multiplicare a educației, astfel încât să genereze dezvoltarea durabilă și să asigure sporirea calității vieții.

Cuvinte-cheie: investiții în învățământul superior, cheltuieli pentru educație, calitatea vieții, indici care reflectă calitatea vieții și/sau educația.

JEL: I21; I23; H52.

Introducere. Calitatea vieții, o dimensiune subiectivă a coeziunii sociale, reflectă nivelul de bunăstare al populației. Însă, este cert faptul că nivelul de bunăstare al cetățenilor corelează direct cu nivelul lor educațional. În condițiile actuale, survine necesitatea orientării politicilor educaționale spre: retenția „creierilor” și atragerea talentelor în țară; deplasarea accentului de pe necesitatea sporirii cheltuielilor pentru educație pe creșterea eficienței finanțării activităților educaționale; pregătirea specialiștilor în funcție de necesitățile actuale ale pieței muncii.

Metode de cercetare. În vederea studierii subiectului abordat în articol, au fost aplicate asemenea metode de cercetare, precum: a) *analiza și sinteza* principalilor indicatori care caracterizează calitatea vieții și/sau educația; b) *deducția și inducția*, în vederea elucidării rolului investițiilor în educație în contextul îmbunătățirii calității vieții; c) *compararea* unor indicatori specifici, cum ar fi: investițiile publice în educație; ponderea absolvenților cu studii superioare în rândul populației cu vârsta de 30-34 de ani, conform strategiilor naționale ale țărilor supuse analizei.

CZU 330.322.3:378:330.59

THE QUALITY OF LIFE IMPROVEMENT THROUGH INVESTMENTS IN EDUCATION

Professor, Hab. Dr. Rodica HINCU, ASEM
hincu@ase.md

Lecturer, PhD candidate,
Olga CONENCOV, ASEM
olgaconencov@yahoo.com

The purpose of the present article is to identify the role of the investment in higher education as a way of quality of life improvement. In regard to this matter, the international practice uses some representative indexes which reflect the quality of life and/or education levels. Out of the multitude of these indexes, it was chosen the ones which involve the Republic of Moldova in their classifications. The Republic of Moldova is a low income country, where the human capital is the main resource which offers a competitive advantage. Also, it was analysed the public expenditures for the education. The amount and the efficiency of these investments influence the multiplication grade, and the impact on the education in the way that it ensures the quality of life improvement.

Key words: investment in higher education, expenditures for education, quality of life, the indexes which reflect the quality of life and/or education levels.

JEL: I21; I23; H52.

Introduction. The quality of life, a subjective dimension of the social cohesion, reflects the population well-being level. However, it is certain that the level of a person's well-being is directly correlating his level of education. Under the current conditions, educational politics should be oriented towards: “brains” retention and attraction of the talents back to native country; accent transfer from the necessity of expenditures for education increase to the educational activity financing efficiency increase; training professionals according to the present necessities of the labour market.

Research methods. Thus, in order to study the subject addressed in the article were applied the following research methods: a) *analysis and synthesis* of the main indexes that characterize the quality of life and/or education; b) *deduction and induction* in order to elucidate the role of investments in education in the context of improving the quality of life; c) *comparison* of specific indicators, such as: public investments in education; the share of higher education graduates among the population aged 30-34 years, according to the national strategies of the analysed countries.

Conținutul de bază și rezultate. În practica internațională, pentru a evalua nivelul de educație și (sau) de calitate a vieții, se recurge la mai mulți indici. Printre aceștia se numără:

- **Indicele unei vieți mai bune** al Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică, care ia în considerare 11 piloni, inclusiv educația;
- **Indicele calității vieții**, elaborat de The Economist Intelligence Unit (Marea Britanie). Acest indicator se bazează pe o metodologie unică, ce corelează rezultatele analizelor satisfacției subiective a vieții cu factorii obiectivi ai calității vieții în diferite țări;
- **Indicele satisfacției față de viață**, creat de psihologul social analitic Adrian G. White. Acest indice reprezintă o încercare de a arăta satisfacția față de viață la diferite națiuni. Bunăstarea subiectivă se corelează cu sănătatea, bogăția, precum și accesul la educația de bază;
- **Indicele dezvoltării umane** este o măsură comparativă a speranței de viață, alfabetizării, învățământului și nivelului de trai;
- **Indicele global de fericire** ia în calcul nouă componente, dintre care sănătatea, educația și bunăstarea psihologică;
- **Clasamentul statelor în funcție de aptitudinile educaționale** din cadrul Programului pentru Evaluarea Internațională a Elevilor (**PISA**), inițiat de către Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OCDE);
- **Indicele Economiei Cunoașterii**, care apreciază măsura în care mediul unui stat este favorabil folosirii eficiente a cunoașterii pentru dezvoltarea economică, având la bază patru piloni ai economiei cunoașterii: regimul instituțional și stimulente economice; educația; inovarea; tehnologiile informaționale și comunicaționale.
- **Indicele Cunoașterii**, care măsoară abilitatea statelor de a genera, asimila și disemina cunoștințele, având la bază trei din cei patru piloni ai economiei cunoașterii indicați mai sus: educația, inovarea și TIC;
- **Indicele Global al Competitivității** – calculat în baza a 110 indicatori, repartizați în 12 grupe, dintre care 4 constituie factorii de bază, 6 factori de creștere a eficienței și 2 factori inovaționali.

Republica Moldova, stat cu venituri mici și cu un nivel înalt al sărăciei, nu se regăsește decât în unele dintre clasamente conform indicilor menționați.

Conform **Indicelui Calității Vieții**, în anul 2015, Republica Moldova ocupa locul 66 din 86 de state ale lumii și locul 31 din 34 state europene incluse în clasament [13]. Se cere menționat că Republica Moldova ocupa o poziție mijlocie între țările de vecinătate, Ucraina (locul 75) și România (locul 48). Țările cu cea mai înaltă calitate a vieții rămân a fi, pe parcursul mai multor ani, Elveția, Germania, Statele Unite ale Americii și Finlanda.

Basic content and results. In the international practice, there are used several indexes to evaluate the education level or/and the quality of life level. Among these are:

- **Better Life Index** (BLI) of the Cooperation and Economic Development Organization, which takes in consideration 11 pillars, including education.
- **Quality of Life Index** (QLI) elaborated by the Economist Intelligence Unit (Great Britain); this index is based on a unique methodology, which connects the subjective and objective factors of the quality of life in different countries.
- **Satisfaction with Life Index** (SLI), created by the analytic social psychologist Adrian G. White. This index represents a trial to show the satisfaction with life among different nations. The subjective well-being is correlated with health, wealth, as well as to the access to the basic education.
- **Human Development Index** (HDI) is a comparative measure of the hope of life, alphabetical training, education, and life level.
- **Happy Planet Index** (HPI) includes nine components, among which health, education and psychological well-being.
- **Classification of the states according to the educational abilities** in the framework of the **Programme for International Student Assessment** (PISA), initiated by the Economic Cooperation and Development Organization.
- **Knowledge Economy Index** (KEI), which measures the environment of the state being favourable for the efficient utilization of the knowledge for the economic development. It is based on four pillars of the knowledge economy: institutional regime and economic stimulants; education, innovation; informational and communicational technologies.
- **Knowledge Index** (KI), which measures the ability of the countries to generate, assimilates, and disseminates knowledge. It is based on three out of the four pillars of the knowledge economy mentioned above: education, innovation and ICT.
- **Global Competitiveness Index** (GCI), calculated based on 110 indicators, distributed in 12 groups. Four out of it are the main factors, six efficiency growth factors and two innovation factors.

The Republic of Moldova, a low income country, and with a high level of poverty, does not qualify almost in none of the rankings according to the mentioned indexes.

According to the **Quality of Life Index**, in 2015, the Republic of Moldova was ranked 66th out of 86 World's states, and the 31st out of 34 European states included in the ranking [13]. It is worth mentioning that the Republic of Moldova takes the middle position among neighbour countries, Ukraine (75th place), and Romania (48th place). The highest level of the quality of life remains to be Switzerland, Germany, USA and Finland.

Conform *PISA* (2015), Republica Moldova a înregistrat un trend ascendent în clasamentul statelor în funcție de aptitudinile educaționale, cu un scor de 428 p. Și, totuși, în comparație cu Singapore (556 p.), plasat pe prima poziție dintre statele lumii și, în comparație cu media statelor OCDE (493 p.), rezultatele modeste ale Republicii Moldova reprezintă, în continuare, un semnal de alarmă raportat la calitatea sistemului educațional.

Conform *Indicelui Economiei Cunoașterii*, în anul 2012, Republica Moldova a acumulat 4,92 p. din 10 posibile, înregistrând o scădere continuă din 1995, an în care a atins valori de 5,07.

În clasamentul *Competitivității Globale pentru anul 2015-2016*, Republica Moldova ocupă doar poziția 84 din 144 de state. În tabelul 1, este prezentată o selecție de subindicatori ai indicelui competitivității globale ce țin de domeniul educației și locurile pe care se poziționează Republica Moldova.

According to *PISA* (2015), the Republic of Moldova registered an upward trend in the ranking of countries according to the educational skills, with a score of 428 p. Yet, in comparison with Singapore (556 p.), ranked on first place among the world states and in comparison with the average of the OECD countries (493 p.), the modest results of the Republic of Moldova still represent an alert signal for the quality of educational system.

According to *Knowledge Economy Index*, in 2012, the Republic of Moldova accumulated 4,92 points out of 10 possible, registering a continuing decrease from 1995, when it had 5,07 points.

In the *Global Competition classification for 2015-2016*, the Republic of Moldova takes the 84th place out of 144 states. In table 1 is represented a selection of under indexes of the global competitiveness in relation with educational domain, and the places Republic of Moldova takes.

Tabelul 1/ Table 1

Poziția Republicii Moldova conform Indicelui Competitivității Globale și unor subindici educaționali, anul 2015-2016/ The position of Republic of Moldova according to the Global Competitiveness Index and educational sub-indexes, 2015-2016

Indicatorii/ Index	Poziția RM din 144 de state/ The position of RM from 144 states
Indicele Competitivității Globale, inclusiv/ Global Competitiveness Index inclusive:	84
Calitatea educației primare/ Quality of primary education	77
Rata de înrolare în educația primară/ Primary education enrolment rate	108
Indicatorii cantitativi ai educației superioare, Inclusiv/ Quantity of higher education, Inclusive:	79
Rata de înscriere în învățământul secundar/ Secondary education enrolment rate	75
Rata de înscriere în învățământul terțiar/ Tertiary education enrollment rate	84
Calitatea sistemului educațional/ Quality of the educational system	97
Calitatea matematicii și științei/ Quality of math and science education	80
Calitatea managementului școlar/ Quality of management schools	118
Accesul la internet/ Internet access in schools	59

Sursa: adaptat de autori în baza <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/> *Source: adapted by author based on* <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>

Datele din tabelul 1 reflectă faptul că Republica Moldova înregistrează rezultate scăzute la toate pozițiile care formează indicele, în special: calitatea managementului școlar, rata de înscriere în educația primară, calitatea sistemului educațional.

Valorile *Indicelui Dezvoltării Umane* permit caracterizarea evoluției dezvoltării umane și compararea experienței diferitelor țări sau regiuni în domeniul progresului economic și social. Pornind de la aceste premise, Republica Moldova se clasează pe locul 107 din 188 de țări și teritorii, cu o dezvoltare umană medie [12]. Deși, în perioada 1990-2014, valoarea IDU a crescut cu 6,3%, în funcție de indicele respectiv, Republica

The data from the table 1 reflects that the Republic of Moldova is registering low results on all positions which form the index, especially: quality of the scholar management, the enrolment rate in primary education, quality of the educational system.

Human Development Index values characterize the evolution of human development and the comparison of different countries' experiences in the domain of social and economic progress. To start up with these premises, the Republic of Moldova takes 107th place out of 188 countries and territories with medium human development [12]. Although, between 1990-2014, HDI value grew with 6,3%. According to

Moldova este departe de multe state europene. Pozițiile de top în acest clasament (ca și în clasamentele Indicelui Calității Vieții și PISA) le revin unor țări precum: Elveția, Singapore, Statele Unite ale Americii și Germania.

Toate cele expuse mai sus demonstrează că educația este una dintre caracteristicile definitorii ale calității vieții. Educația exercită o influență considerabilă: în primul rând, asupra formării capitalului uman, ulterior, asupra calității vieții, și, numai după aceasta, asupra capacității de utilizare a cunoștințelor pentru dezvoltarea economiei.

Unul din principalele documente de orientare a statelor membre ale Uniunii Europene este **Strategia Europa 2020**, care își propune să asigure o creștere economică:

- **inteligentă**, prin **investiții mai eficiente în educație**, cercetare și inovare;
- **durabilă**, prin orientarea decisivă către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon;
- **favorabilă incluziunii**, prin plasarea accentului pe crearea de locuri de muncă și pe reducerea sărăciei.

Strategia se concentrează pe cinci obiective, care vizează: ocuparea forței de muncă, inovarea, **educația**, reducerea sărăciei și energia/clima. Obiectivul Strategiei menționate, în ce privește educația, presupune reducerea, sub 10%, a ratei de abandonare timpurie a școlii și **creșterea la peste 40% a ponderii absolvenților de studii superioare**, în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani. Fiecare țară își stabilește propriile sale aspirații, în funcție de posibilitățile realiste de realizare. Astfel, în tabelul 2, sunt specificate obiectivele propuse spre realizare de către Republica Moldova până în anul 2020 (conform Strategiei naționale de dezvoltare Moldova 2020) și statul vecin România în ce privește ponderea absolvenților cu studii superioare.

the respective index, the Republic of Moldova is far behind from many European states. Top positions (as well as in the Quality of Life Index and PISA rankings) are held by Switzerland, Singapore, the USA and Germany.

Everything mentioned above proves that the education is one of the main characteristics of the quality of life. Education has a considerable influence, firstly, over human capital formation, eventually, over quality of life, and only after that, over capacity of knowledge utilization for the economy development.

One of the main orientation documents of the member countries of European Union serves **Europe 2020 Strategy**, which offers to ensure an economic growth:

- **intelligent**, with **more efficient investments in education**, research and innovation;
- **durable**, with decisive orientation toward an economy with a low carbon dioxide emission;
- **favourable for the inclusion**, with priority to create jobs and reduce poverty.

The strategy is concentrated on five objectives, which aim to occupy the workforce, innovation, **education**, poverty reduction and energy /climate. The mentioned strategy objective, reflecting education, represents: reduction under 10% of early school leaving, and **growth of over 40% of the number of high education graduates** of the population aged between 30 and 34 years. Every country determines its own aspirations, relating to their realistic opportunities of achievement. Therefore, in table 2 are specified to be completed by 2020 objectives of Republic of Moldova (according to the national strategy of development Moldova 2020) and neighbour country Romania, relating to the number of high education graduates.

Tabelul 2/Table 2

Ponderea absolvenților cu studii superioare în rândul populației cu vârsta de 30-34 de ani, estimată până în anul 2020/ The share of higher education graduates among the population aged 30-34 years, estimated by 2020

Țara/indicatorul/ Country/indicator	Ponderea absolvenților cu studii superioare în rândul populației cu vârsta de 30-34 de ani/ The share of higher education graduates among the population aged 30-34 years
Obiectivul-țintă conform Strategiei Europa 2020/ The target objective under the Europe 2020 Strategy	40%
România/ Romania	26,7%
Republica Moldova/ Republic of Moldova	20%

Sursa: adaptat de autori în baza [3], [4], [5]/ Source: adapted by authors based on [3], [4], [5]

Datele din tabelul 2 reflectă prognoze foarte modeste în vederea realizării obiectivului Strategiei. Astfel, Republica Moldova își propune atingerea unei ponderi de două ori mai mici decât cea recomandată la nivelul Uniunii Europene, iar România, fiind stat membru al UE, își propune realizarea obiectivului european la doar 26,7%.

Data from the table 2 reflects a very modest prognosis of the objective achievement of the strategy. The Republic of Moldova aims to achieve twice less performance than advised for the European Union level, but Romania, being an EU member state, aims to achieve the European target of only 26,7%.

În prezent, Republica Moldova se situează în proximitatea UE, caracterizată printr-o economie bazată pe cunoștințe, care se dezvoltă în cadrul unei societăți informaționale. Astfel, accesul la cunoștințe și instruire este mai dinamic și se realizează pe diverse căi, inclusiv online, fapt ce oferă un cadru oportun pentru dezvoltarea capitalului uman. Aceasta, însă, necesită un grad mai înalt de flexibilitate în cadrul sistemului de învățământ pentru a răspunde prompt necesităților economiei; conectarea politicilor educaționale la tendințele, oportunitățile și riscurile curente la care este expusă economia Republicii Moldova; retenția și promovarea persoanelor talentate și competente; susținerea creativității și ideilor inovatoare în tot ciclul de învățământ.

Și, totuși, discrepanța dintre oferta sistemului educațional și cererea pentru forță de muncă se menține semnificativă. În clasamentul Forumului Economic Mondial, Republica Moldova a acumulat 4 puncte din 7 pentru indicatorul „Eficiența pieței muncii”. În plus, ponderea populației ocupate cu calificări superioare celor necesare la locul de muncă a fost în scădere în ultimii ani, în timp ce ponderea persoanelor ocupate cu calificări inferioare celor necesare la locul de muncă a fost în creștere. Aceasta denotă atât deficiențele sistemului educațional, cât și distorsiunile pieței muncii, care este incapabilă să atragă și să rețină capitalul uman. Conform indicatorului Forumului Economic Mondial, „Capacitatea de a reține oamenii talentați în țară”, Republica Moldova are scorul de doar 1,9 din 7. Iar situația economică și politică din țară adâncesc problema și în continuare. În același timp, evoluțiile externe recente, în special, în țările europene, care se confruntă cu creșterea șomajului și cu criza refugiaților, reprezintă riscuri și provocări adiționale pentru Moldova [9].

Republica Moldova dispune de instituții suficiente de învățământ superior pentru a oferi servicii educaționale de calitate. Astfel, în anul universitar 2016-2017, activau 30 de instituții de învățământ superior (dintre care 19 – statale). La începutul anului de studii 2016-2017, numărul de studenți din învățământul superior a constituit 74,7 mii de persoane, exclusiv străini (studii superioare: licență, master, integrate, medicale și farmaceutice), din care 83% își fac studiile în instituțiile de stat. Comparativ cu anul de studii 2015-2016, numărul de studenți s-a redus atât în instituțiile de stat (cu 4,8 mii de persoane sau 7,2%), cât și în cele nestatale (cu 2,1 mii de persoane sau 14,3%). În medie, la 10 mii de locuitori, revin 204 studenți din instituțiile de învățământ superior, comparativ cu 230 în anul de studii 2015-2016 [1]. Se cuvine menționat că această tendință negativă în evoluția numărului de studenți constituie rezultatul proceselor demografice negative (fenomen înregistrat în majoritatea statelor în curs de dezvoltare) și exodului de „creiere”, ca rezultat al burselor de studii oferite preponderent de România, mai puțin de Federația Rusă, Mexic, Ungaria etc.

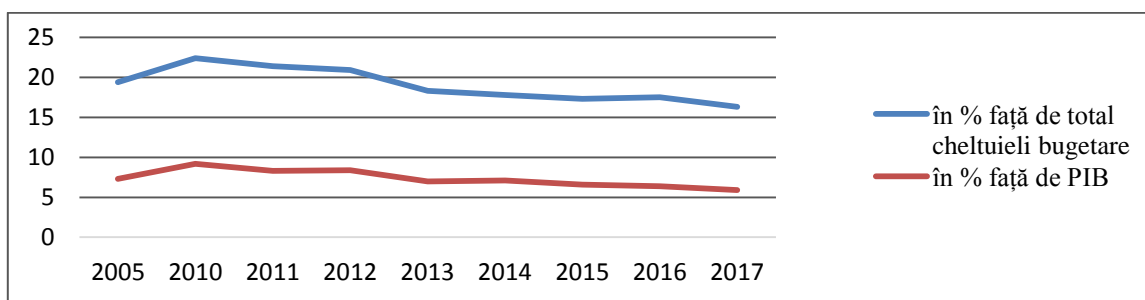
In present, the Republic of Moldova is in European Union proximity, characterized by a knowledge-based economy, which develops within an information society. Therefore, access to the knowledge and education is more dynamic, and is done in diverse ways, including online. This offers a necessary environment for human capital development. Although, this requires a higher grade of flexibility in the educational system, in order to respond more promptly to the necessities of the economy; connection of the educational politics to the tendencies, opportunities, and current risks to which is exposed the economy of Moldova; retention and promotion of talented and competent persons; supporting creativity and innovative ideas in the entire educational cycle.

Nevertheless, discrepancy between the offer of the educational system and the demand for the workforce is maintaining significantly. In the classification of the World Economic Forum, the Republic of Moldova accumulated 4 points out of 7 for the “Labour market efficiency” indicator. More than that, the population possessing superior qualifications required for the workplace was in decrease in the last years, whereas the population possessing inferior qualifications to those the workplace requires was in increase. This denotes both educational system deficiencies, and distortion of the labour market, which is incapable to attract and keep human capital. According to the World Economic Forum “The capacity to keep talented people in the country”, the Republic of Moldova scores only 1,9 out of 7. But the country’s economic and political situation deepens the problem continuously. At the same time, recent external evolutions, especially in European countries, which are confronting unemployment increase and the refugee crisis, represents risks and additional provocations for Moldova [9].

The Republic of Moldova has sufficient high education institutions to offer qualitative educational services. Thus, in the 2016-2017 academic year active-ted 30 high education institutions (out of which 19 – state institutions). At the beginning of the 2016-2017 academic year, the number of high education students was 74,7K persons, excluding foreigners (high education: license, master, integrated, medical, and pharmaceutical), out of which 83% are studying in the state institutions. In comparison with the 2015-16 academic year, the number of students decreased both in state institutions (with 4,8K persons, or 7,2%), and non-state ones (with 2,1K persons, or 14,3%). On the average, out of 10000 inhabitants there are 204 students in the high education institutions, in comparison with 230 in the 2015-2016 academic year [1]. To mention that this negative tendency in the number of students evolution is the result of negative demographic processes (registered phenomenon in most of developing countries), and the migration of “brains” as a result of the scholarships offered preponderantly by Romania, less by Russian Federation, Mexico, Hungary etc.

În Republica Moldova, învățământul este unul predominant public. Cheltuielile pentru educație reprezintă una dintre ramurile prioritare finanțate de guvern. Astfel, în anul 2017, cheltuielilor pentru educație le-au revenit poziția secundă cu o cotă de 16,3% din cheltuielile bugetare și 5,9% din PIB. Evoluția cheltuielilor pentru educație în total cheltuieli bugetare și în PIB, pe parcursul anilor 2005-2017, este prezentată în figura 1.

In the Republic of Moldova education is one predominantly public. Expenditures for education represent the main branches financed by the government. In 2017, expenditures for education took the second position with the rate of 16,3% out of budgetary expenditures, and 5,9% from GDP. The evolution of the expenditures for the education in total budgetary expenditures and GDP for the years 2005-2017 is presented in figure 1.

Figura 1. Evoluția cheltuielilor pentru învățământ în Republica Moldova, %/
Figure 1. The evolution of public expenditures for education in Republic of Moldova, %

Sursa: BNS al RM; Strategia sectorială de cheltuieli pentru educație a RM 2017-2019/
Source: BNS of RM; Sectorial Strategy of Expenditures for Education in RM 2017-2019

Datele din figura 1 reflectă faptul că ponderea cheltuielilor pentru educație în total cheltuieli bugetare și PIB a cunoscut o evoluție în care se disting 3 faze. Astfel, ponderea cheltuielilor a crescut până în anul 2009, an în care s-a înregistrat nivelul maxim, din anul 2010 până în 2013, se atestă o scădere a acestor indicatori, după care urmează o perioadă în care cheltuielile pentru educație s-au menținut constante (cu abateri nesemnificative).

Trebuie menționat că, în Cadrul de acțiuni Educația 2030 [7], au fost propuse anumite valori ca „puncte de referință cruciale” pentru indicatorii-cheie privind finanțarea publică a educației și anume:

- alocarea a cel puțin 4-6% din PIB educației și/sau
- alocarea a cel puțin 15-20% din total cheltuielile publice.

Deși Republica Moldova are un nivel avansat al ponderii cheltuielilor pentru educație în PIB (locul 6 în lume), depășind obiectivul-țintă și se încadrează în limita recomandată în ce privește ponderea cheltuielilor publice pentru educație în total cheltuieli publice, calitatea sistemului educațional este scăzută (drept dovadă servesc datele din tabelul 1). Respectiv, ponderea competitivă a cheltuielilor pentru educație, raportată la PIB, poate fi explicată prin ineficiența cheltuielilor și ponderea mică a PIB-ului raportată la cap de locuitor.

Prezintă un anumit interes analiza comparativă ce ține de investițiile publice în educație în Republica Moldova și țara de vecinătate Ucraina pentru anul 2014 (tabelul 3).

The information from figure 1 reflects that the total expenditures for education in total budgetary expenditures and GDP met an evolution, in which 3 phases are distinguished. Therefore, the total expenditure has increased until 2009, year in what maxim level was registered. A decrease of these indicators is observed between 2010 and 2013, after what a period followed, in which the expenditures for education continued to be constant (with insignificant aberrations).

It is necessary to mention that in the Framework for Action Education 2030 [7] were proposed certain values as “crucial reference points” for key-indicators concerning public financing for education, such as:

- allocation of at least 4-6% from GDP for the education and/or
- allocation of at least 15-20% from the total public expenditures.

Although the Republic of Moldova has an advanced level of total expenditure for education in GDP (6th place in the world), outrunning target objective, it is also framed into the recommended limit concerning total public expenditure for education in total public expenditure, the quality of the educational system is low (the information from the table 1 serves as a proof to that). Respectively, the total competitive expenditures for education reported to GDP can be explained with the inefficient expenditures, and low amount of reported GDP per capita.

There is a certain interest in the comparative analysis concerning public investments in education in the Republic of Moldova and the neighbour Ukraine for 2014 (table 3).

Tabelul 3/Table 3

Investițiile publice în educație, 2014/ Public investments in education, 2014

Țara/Indicatorul/ Country/Indicator	Republica Moldova/ Republic of Moldova	Ucraina/ Ukraine
Cheltuielile pentru educație în total cheltuieli publice, % / Expenditure on education as % of total government expenditures	18,77	13,12
Cheltuielile pentru educație, PIB %/ Expenditure on education as % of GDP	7,46	5,95
Cheltuieli publice pentru un student, \$/ Government expenditures per student in US \$	977,1	839,4

Sursa: adaptat de autori în baza datelor dispuse de <http://data.uis.unesco.org/> / Source: adapted by the authors based on datas from <http://data.uis.unesco.org/>

Datele din tabelul 3 demonstrează că Republica Moldova este competitivă în ceea ce privește investițiile în educație. Însă, aceste două state nu doar se află în vecinătate, din punct de vedere geografic, dar, pe parcursul mai multor ani, ocupă poziții apropiate în clasamentul celor mai sărace țări din Europa, în funcție de nivelul PIB raportat la cap de locuitor. Cu regret, Republica Moldova se poziționează pe locul 1 în acest clasament, Ucraina – pe locul 2. România, stat membru UE și țară vecină a Republicii Moldova, se plasează pe locul 10.

La fel ca în cazul multor altor țări, în Republica Moldova, sărăcia variază în funcție de nivelul de educație al capului gospodăriei și, respectiv, probabilitatea de a fi sărac este mai mică pentru gospodăriile cu un nivel mai înalt de instruire. Rata și structura sărăciei în funcție de nivelul de educație al capului gospodăriei sunt prezentate în tabelul 4.

The information from the table 3 proves that the Republic of Moldova is competitive for the investments in education. However, these two states are not only geographically neighbours, but for many years in a row, take close positions in the classification of the poorest countries in Europe, according to GDP per capita. With regret, the Republic of Moldova takes 1st place in this classification, Ukraine – 2nd place. Romania, state member of EU and neighbour state with the Republic of Moldova, takes 10th place.

Same as in many other countries, in the Republic of Moldova poverty is ranging depending on the level of education of the head of household, and, respectively, the probability of being poor is less for the households with a high level of training. Rate and structure of poverty depending on the education level is presented in table 4.

Tabelul 4/Table 4

Rata și structura sărăciei în funcție de nivelul de educație al capului gospodăriei, 2010-2015/
Rate and structure of poverty depending on the education level of the household's head, 2010-2015

Nivelul de educație al capului gospodăriei/ The education level of the household's head	Rata sărăciei/ Rate of poverty						Structura populației sărace, %/ Structure of poor population, %					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Studii superioare/ Higher education	4,8	3,1	2,2	0,7	1,7	2,9	3,4	2,8	2,0	1,0	2,4	5,3
Studii medii profesionale și de specialitate/ Secondary professional and speciality studies	17,5	12,5	13,6	10,7	9,7	8,1	34,3	29,7	34,3	35,1	37,0	34,6
Studii medii generale/ General secondary education	23,1	19,6	16,3	14,1	12,0	8,4	18,1	19,8	17,4	20,5	18,5	16,2
Studii gimnaziale, primare/ Primary or incomplete secondary education	39,7	33,8	30,3	24,5	21,2	18,4	44,2	47,6	46,2	43,4	42,1	43,9

Sursa: Notă informativă: Sărăcia în Republica Moldova 2015, <http://www.mec.gov.md/ro/content/analiza-indicatorilor-saraciei/> / Source: Informative note: Poverty in Republic of Moldova 2015, <http://www.mec.gov.md/ro/content/analiza-indicatorilor-saraciei/>

Datele din tabelul 4 reflectă faptul că, în anul 2015, fiecare nivel de educație mai avansat al capului gospodăriei denotă o scădere a riscului sărăciei, de la 2,9%, în cazul gospodăriilor unde capul gospodăriei are studii superioare, până la 18,4% pentru gospodăriile unde capul gospodăriei nu are studii medii generale sau este fără studii. Astfel, se poate constata că susținerea învățământului superior de către stat este absolut necesară pentru sporirea calității vieții populației și asigurarea bunăstării societății.

Timp de mai mulți ani, investițiile publice în educație – relativ înalte – au asigurat atingerea unor indicatori cantitativi satisfăcători în ceea ce privește rata de cuprindere pe diferite niveluri de învățământ. În prezent, în condițiile în care rata de înrolare se calculează în baza datelor vechi privind numărul populației, se conturează o tendință aparent eronată de diminuare a respectivei rate. Acest fapt are repercusiuni negative asupra finanțării instituțiilor de învățământ și a utilizării eficiente a resurselor bugetare, dar și asupra monitorizării impactului politicilor, lucru foarte important în contextul lansării unor reforme mai puțin populare, cum ar fi, de exemplu, optimizarea rețelei școlare [9].

Modernizarea sistemului educațional, în pas cu cerințele accelerate ale societății, este frânată de finanțarea insuficientă a învățământului. Paradoxal, învățământul este subfinanțat, atunci când economia înregistrează un nivel scăzut de dezvoltare. Și, dimpotrivă, criza economică se agravează, atunci când sistemul educațional nu are puterea necesară să promoveze modernizarea societății.

Și, totuși, cheltuielile publice pentru educație nu pot fi privite independent, deoarece procesul de învățământ implică mai multe surse de finanțare. O problemă constă în imposibilitatea determinării cheltuielilor private totale care vizează educația. Unele surse de specialitate indică faptul că investițiile private pentru educație reprezintă o cotă mult mai mare din totalul cheltuielilor pentru educație în țările sărace decât în țările înalt dezvoltate. În pofida impactului negativ instant al migrației asupra capitalului uman, aceasta a oferit surse importante pentru investiții private în educație, în urma cărora implicarea în învățământul de specialitate în Republica Moldova, și anume, cel universitar, a crescut semnificativ. Însă, sistemul educațional nu a reușit să coreleze această cerere cu necesitățile economiei în schimbare. Reformele din sistemul educațional sunt prea lente și, până în prezent, nu reușesc să țină pasul cu tendințele economiei, în fața căreia, în continuu, apar noi provocări și noi oportunități.

Concluzii. În abordările privind finanțarea educației, se pune accentul pe necesitatea creșterii bugetelor, prioritar, a creșterii eficacității finanțării activităților educaționale, în acest sens, fiind necesar să se constituie mecanisme ale competenței utilizării fondurilor, care să înlocuiască deprinderile de rutină

The information from the table 4 reflects that, in 2015, each level of high education of the head of household indicates a decrease in poverty risk, from 2,9% of the households where the head has high education to 18,4% for the households where the head doesn't have general average education or is without education at all. This way, it can be seen that the support of the high education by the government is absolutely necessary for improvement of the quality of life, and insurance of the society well-being.

For many years, the public investments in education, relatively high, ensured reaching of some satisfactory quantitative indicators concerning coverage rate on different levels of education. In present, in the conditions in which the enrolment rate is calculated based on old information about the number of the population, an apparent erroneous tendency of decrease of the respective rate is outlined. This fact has a negative impact on the educational establishments' financing, and efficient utilization of the budgetary resources, as well as on monitoring of politics impact, a very important thing in the context of less popular reform launching, for example optimizing the school network [9].

Modernization of the educational system, in step with accelerated society requirements, is slowed down by the insufficient financing of education. Paradoxically, education is underfinanced, when the economy is registering a low development level. And, in reverse order, the economic crisis is aggravating, when the educational system does not have enough power to promote the society modernization.

Nevertheless, public expenditures for education can't be analysed independently, because the education process involves more sources of financing. A problem is the impossibility to determine the total private expenditures regarding education. Some specialized sources indicate that private investments for education represent a bigger rate from the total expenditures for education in poor countries than in developed countries. In spite of the instant negative impact of migration on the human capital, this offered important sources for private investments in education. As a result, the enrolment in specialty education in the Republic of Moldova, such as the university one, increased significantly. However, the educational system did not manage to correlate this demand with the changing economy necessity. Educational system's reforms are too slow, and till now can't manage to be in the step with economy tendencies, in front of which new provocations and opportunities appear continuously.

Conclusions. In the approaches regarding education financing, the attention is concentrated on the necessity to increase budgets, prioritizing the efficiency of educational activities investments. This way, is necessary to be constituted mechanisms of funds utilization competence, which would replace the routine habits of traditional public expenditures accep-

ale acceptării cheltuielilor publice tradiționale și ale revendicării instrumentelor bugetare. Universitățile trebuie să-și armonizeze direcțiile de dezvoltare instituțională nu doar cu necesitățile interne, ci și cu prioritățile naționale ori tendințele globale. În prezent, învățământul superior trebuie să răspundă câtorva provocări majore: să atingă un nivel calitativ și competitiv pe plan internațional, să-și asume responsabilitatea pentru formarea unui contingent progresist de oameni, în contextul dezvoltării durabile, să-și sporească finanțarea și să-și diversifice sursele de finanțare. Aceste scopuri majore implică schimbări în învățământul superior autohton, orientate spre îmbunătățirea calității educației.

tance and of budgetary instruments demand. Universities should harmonize institutional development directions not only with internal necessities, but also with national priorities, or global tendencies. In present, high education should answer to several major provocations: to reach a qualitative and competitive level on an international standard, to assume the responsibility for formation of one progressive levy of people in the context of a durable development, to increase financing, and diversify the sources of financing. These major goals involve changes in native high education, oriented to the quality of life improvement.

Bibliografie / Bibliography:

1. Activitatea instituțiilor de învățământ superior din RM în anul de studii 2016/17, <http://www.statistica.md/>
2. Codul Educației al Republicii Moldova nr. 52 din 17.07.14, În: Monitorul Oficial nr. 319-324 din 24.10.2014, <http://lex.justice.md/md/355156/>
3. Strategiei Europa 2020, http://ec.europa.eu/europe2020/index_ro.htm
4. Strategia națională în domeniul politicii de tineret pentru perioada 2015-2020, lege5.ro
5. Strategia națională de dezvoltare Moldova 2020, lex.justice.md
6. Strategia sectorială de cheltuieli pentru educație a RM 2017-2019, edu.gov.md
7. The Education 2030 Framework for Action (FFA) "Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all", unesco.org
8. Raportul Competitivității Globale 2014-15
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
9. Raport de stare a țării, Republica Moldova 2016 <http://expert-grup.org/ro/biblioteca/raportul-de-stare-a-tarii/item/1329-raport-de-stare-a-tarii-2016>
10. Raport privind sărăcia în Republica Moldova, <http://www.mec.gov.md/>
11. Human Development Index and its components, <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>
12. Human Development Report, 2015, <http://hdr.undp.org/>
13. Quality of Life Index for Country 2015,
https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp?title=2015